Σαν σήμερα: Το αντικίνημα του εξόριστου ιστιοπλόου

Η αντίσταση εναντίον της χούντας απασχολεί αρκετά τη σύγχρονη ιστοριογραφία καθότι τροφοδοτεί διάφορες μελέτες που θα συμπληρωθούν από νέες έρευνες προκειμένου να αποκτήσουμε μία καλύτερη εικόνα, να αποδομήσουμε τους διαδεδομένους μύθους και να προσεγγίσουμε την ιστορική πραγματικότητα .

Το συγκεκριμένο ζήτημα παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον επειδή αφορά ορισμένα γεγονότα που απασχόλησαν τη δημόσια και την υπόγεια σφαίρα της εποχής. Τα πρώτα αντιδικτατορικά έντυπα της επταετίας, ενώ πάλευαν να βρουν ένα δρόμο, σχολίασαν, για παράδειγμα, το αντικίνημα του Κωνσταντίνου διότι αποτελούσε μία πρώτη ρωγμή που μπορούσε να αναδείξει τις εσωτερικές αντιφάσεις της χούντας.

Στις 7 Νοεμβρίου του 1967 δημοσιεύτηκε ένα κείμενο της *Νέας Ελλάδας* του Π.Α.Μ. που αφορούσε τον Κωνσταντίνο και τον πρέσβη των Η.Π.Α. καθώς υποστήριζε ότι προσπαθούσαν «να εξωραΐσουν και να βελτιώσουν τη δικτατορική διακυβέρνηση για να κατασιγάσουν την παγκόσμια κατακραυγή».

Ο βασιλιάς ήθελε να ενεργοποιήσει τη «δεύτερη φάση του πραξικοπήματος», σύμφωνα με το συγκεκριμένο φύλλο, αφού ετοίμαζε ένα σχέδιο που προέβλεπε τη μετάβαση σε έναν «ελεγχόμενο ψευδοκοινοβουλευτισμό», το σχηματισμό μιας φιλομοναρχικής μεταβατικής κυβέρνησης και την ψήφιση ενός «διάτρητου απολυταρχικού ψευδοσυντάγματος» .

Η συγκεκριμένη διάγνωση είχε δίκιο, ως ένα βαθμό, καθώς πραγματοποιήθηκε, πράγματι, ένα βασιλικό αντιπραξικόπημα που εκδηλώθηκε στις 13 Δεκεμβρίου του 1967. Πως; Ο νεαρός άνακτας απέλυσε την καθεστωτική κυβέρνηση και έφυγε για την Βόρεια Ελλάδα προκειμένου να συναντήσει τους πιστούς φιλοβασιλικούς αξιωματικούς, να αναλάβει την ηγεσία και να υπαγορεύσει τις εξελίξεις.

Το αντικίνημα απέτυχε ωστόσο, αφού υπήρχαν ορισμένοι φιλοκαθεστωτικοί πληροφοριοδότες, που ενημέρωσαν έγκαιρα τους χουντικούς αξιωματικούς για να καταστείλουν άμεσα την «ανακτορική στάση». Ο Κωνσταντίνος αναγκάστηκε να αυτοεξοριστεί· ο στρατηγός Γεώργιος Ζωιτάκης, που συμμετείχε στο στρατιωτικό πραξικόπημα του Απρίλη, ανέλαβε τα καθήκοντα του αντιβασιλέα· ο Παπαδόπουλος ορκίστηκε πρωθυπουργός στη θέση του Κόλλια· ο Μιχαήλ Σιδεράτος αντικατέστησε τον Θεοφύλακτο Παπακωνσταντίνου .

Η δημοσιογραφική κάλυψη της εξέγερσης ήταν απολύτως ελεγχόμενη καθώς εμφανίστηκαν δεκάδες ομοιόμορφα δημοσιεύματα που εκθείαζαν την καθεστωτική αποφασιστικότητα, αφού αναμασούσαν τις επίσημες ανακοινώσεις και τα ανυπόγραφα άρθρα της χούντας. Ο εκδότης Σάββας Κωνσταντόπουλος, που διατηρούσε πολύ στενές σχέσεις με το στέμμα, αναγκάστηκε, μάλιστα, να εγκωμιάσει τον Παπαδόπουλο για να αποφύγει τα ανεπιθύμητα προβλήματα .

Το επικοινωνιακό επιτελείο του καθεστώτος επιχείρησε να εκμεταλλευτεί το αντιπραξικόπημα προκειμένου να ενισχύσει την κυβερνητική εικόνα και να εκφοβίσει τους αντιφρονούντες. Ο Παττακός χαιρέτιζε, εντούτοις, την εγχώρια ελευθεροτυπία. «Ο Τύπος δεν εφοβείτο», ανέφερε επανειλημμένα. «Έγραφεν ό,τι ήθελεν, αρκούσε να ήτο αληθές και να μη δημιούργει ανησυχία» .

Οι έλληνες στρατοκράτες προσπάθησαν να προσεταιριστούν τους βασιλόφρονες αξιωματικούς για να περιορίσουν τις αντιδράσεις, αλλά απέτυχαν, ως ένα βαθμό, αφού εμφανίστηκαν κάποιοι στρατιωτικοί που εξέδωσαν φιλοβασιλικές εφημερίδες προκειμένου να αποδομήσουν την καθεστωτική προπαγάνδα, να υποστηρίξουν την ενεργή αντίσταση και να καταπολεμήσουν τη δικτατορία .

Ο υπόλοιπος αντικαθεστωτικός Τύπος ακολούθησε μία σαφή αντιμοναρχική γραμμή. Η *Φωνή της Δημοκρατίας* του Δημήτρη Καντηλιεράκη φερειπείν, επέκρινε τον Κωνσταντίνο διότι έδρασε καθυστερημένα, γιατί απέτυχε να αποκαταστήσει τη δημοκρατία και επειδή προσπάθησε να παραπλανήσει την κοινή γνώμη. «Εννοούμε, δηλαδή, ότι μπορεί να μην ενδιαφέρθηκε καν για την επιτυχία του πραξικοπήματος, αλλά να ήθελε απλώς να ηρωοποιηθεί και να αποκτήσει ένα δημοκρατικό άλλοθι», έγραψε χαρακτηριστικά. «Μα, όπως και να έχει, στην Ελλάδα απέτυχε οικτρά» .

Το βασιλικό αντιπραξικόπημα απέτυχε επειδή φοβήθηκε να κινητοποιήσει τις λαϊκές μάζες, το αγροτικό και το εργατικό κίνημα, σύμφωνα με την αντικαθεστωτική *Ώρα της Αλλαγής*. Η συγκεκριμένη έκδοση της Εργατικής Διεθνιστικής Ένωσης Ελλάδας (Ε.Δ.Ε.Ε.), που τυπωνόταν στην Δυτική Ευρώπη, στηλίτευσε επίσης το Κ.Κ.Ε., την Ε.Δ.Α. και το Πατριωτικό Μέτωπο διότι αδράνησαν απέναντι στις εξελίξεις χάνοντας μία σημαντική ευκαιρία να κινητοποιήσουν το λαό και να καταπολεμήσουν τους πραξικοπηματίες. «Οι οργανώσεις έπρεπε να κατεβάσουν τις μάζες στα πεζοδρόμια», σημείωσε κατόπιν. «Το Πατριωτικό Μέτωπο των σταλινικών είναι ένα πρακτορείο διακηρύξεων για τον ευρωπαϊκό Τύπο και φυσικά την *Φωνή της Αλήθειας*» .

Το βασιλικό αντικίνημα «σήμανε το ξέσπασμα της ανοιχτής κρίσης του φασιστικού στρατιωτικού καθεστώτος», κατά την *Αυγή*, αφού υπογράμμισε μία σειρά εξελίξεων: η αναγκαστική φυγή του βασιλιά απονομιμοποίησε την αυταρχική κυβέρνηση• η ολοκληρωτική αποτυχία των συνταγματαρχών επηρέασε όλους τους τομείς της εθνικής ζωής• οι αντιχουντικές φωνές ενισχύθηκαν σημαντικά• η αντικαθεστωτική συνθηματολογία επηρέαζε πλατύτερα κοινωνικά στρώματα και ευρύτερες επαγγελματικές ομάδες.

Η παράνομη εφημερίδα της Ε.Δ.Α., που επανεκδόθηκε στα τέλη του 1967, καυτηρίασε επίσης την

«αμερικανόπνευστη προπαγανδιστική εκστρατεία περί της χορηγηθείσας αμνηστίας». Οι πομπώδεις θριαμβολογίες των πραξικοπηματιών γύρισαν μπούμερανγκ, όπως ανέφερε, διότι ξεσήκωσαν μια νέα, διεθνή κατακραυγή, που ζητούσε την απελευθέρωση των πολιτικών κρατουμένων, την άμεση κατάργηση των βασανιστηρίων και την ολοκληρωτική παύση των συλλήψεων .

Τα παράνομα αντιδικτατορικά έντυπα συνέχισαν έκτοτε να κατακρίνουν τον «εξόριστο ιστιοπλόο» επειδή θεωρούσαν ότι ήταν ένας αρνητικός παράγοντας που προσπαθούσε να παραμείνει στην επικαιρότητα, να χειραγωγήσει την αντίσταση και να ποδηγετήσει τον συντηρητικό πολιτικό κόσμο προκειμένου να επιστρέψει στη χώρα και να ξανακαταλάβει το θρόνο μετά την πτώση των συνταγματαρχών.

Ο Χάρης Δ. Ραϊτσίνης είναι Μεταδιδακτορικός ερευνητής Marie Curie στο Universidad Complutense de Madrid